

Килэн мууска сэриилэни.

(Кыайыы 75 сылыгар анаммыт кылаас чааһа.)

Кирии тыл. Учутал:

1943 с. Ийэ дойдубут көмүскэлигэр немецкэй фашистары утары охсуһа сылдьан , Ильмень күөл мууһугар трагическай дьылБаламмыт сэбиэскэй саллааттар дьоруойдуу быһыыларыттан быһа тардан оонньоон көрдөрүү.

(о5олор хайыһардьыттар манан танастарын, сорохторо өстөөхтөр формаларын кэппиттэр.) Манна ордук чорботон 19-с хайыһардьыттар биригээдэлэрин көрдөрөллөр. (музыкальнай фон оноһуллар)

...Кинилэр олунһу 23 –с түүнүгэр харананан саптаран, өстөөххө соһуччу саба туһар сорукутаах, күөлү ортотунан туораан испиттэрэ. Эмискэ өстөөхтөр сиртэн, халлаантан күүстээх уоту аспытара. Күөл мууһа буюмбалаанынтан күөрэ-ланкы барбыта. Үгүс буюуттар тыыннаахтыы муус анныгар барбытара. Ол да буюллар биригээдэ сорох буюуттара унуоргу биэрэги булан, фашистары утары кыдыйбытара.

Үөрэнээчи кэпсиир: (В.В.Михайлов хаартыскатын тутар)

«Ильмень күөл... Олунһу ыйын 23 кунун алдьархайдаах сарсыардата хараБар субу баардыы элэнниир... Бүтүн мууһу талан тура-тура унуоргу биэрэккэ талаһыы... Сыыры өрө дабайыы, онтон бааһырыы .Василий Васильевич Михайлов Ньурбаттан барбыта. Кини илиитигэр бааһыран Ярославль госпиталыгар эмтэнэн үтүөрбүтэ.Төрөөбүт дойдутугар тыыннаах эргиллэн кэлбитэ.»

Үөрэнээчи : (С.И.Таныков хаартыскалаах)

«Таныков Семен Игнатьевич – 1920 с. Уеһээ Булуу Ороһутугар төрөөбүтэ. 1942 с сэриигэ ыһырыллан барбыта уонна 19-с хайыһар биригээдэтигэр ылыллыбыта. Кини бэйэтин ахтытыгар кэпсииринэн туораан иһэр сирдэригэр өстөөх саамай элбэх пулемета уонна миномета түрүоруллубут этэ. Ол да иһин 11000 киһиттэн 87-тэ эрэ тыыннаах хаалбыта, олоҥор да үгүстэрэ араанныы буюлбуттара. Кини атаһа бааһырбыта , госпитальга эмтэнэн Берлингэ тийэ сэриилэспитэ. Семен Игнатьевич Ильмень күөлгэ табаарыстара өлбүттэрин илэ хараһынан көрбүт буюлан, чахчы ыһырык этэ

диир. Хайдах харахпын симтим да5аны өлөн эрэр киңи хаңыыта, буюмба, снаряд ыйылыыр тыаңа субу баардыы иңиллэрэ. 1944 с дойдубар эргиллэн кэлэн баран ити ынырык быңыыны киэр кыйдыы сатыырга сылдыбытым...»

Үөрэнээчи : (Иннокентий Канаев хаартыскалаах)

О5олор «Бэлэм буол» хаңыатыгар өр сылларга фотограбынан үлэлээбит Иннокентий Канаев ити кыргыыыга мууска охтон дөйөн сытта5ына, тыыннаа5ын немец саллааттара билбэккэ ааңа түрбүттара.Оттон биңиги саллааттарбыт санитаардары кытары көстөр өлүктэри барыларын хомуйа сатаабыттара. Ол түгэнгэ дьолго биир санитар кыыс Канаев хара5ын ааңан көрөөт тыыннаа5ын билбит уонна госпиталга ыытарга соруудахтаабыт. Онон Иннокентий Канаев тыыннаах хаалан, дойдутугар эргиллэн кэлбитэ.»

«Ким да умнуллубат, туюх ла умнуллубат!» О5олор аа5аллар:

1. « Эйиэхэ, кырдыа5ас Улуу Ильменнэ,
Элбэхтэр, эмискэ буюмба5а түбэһэннэр,
Эн килэн муускар хаңыытыы хаалбыттара...
Кинилэр ол өлөр кыланыылара -
Өстөөххө хабара,
Кыайыыны ынырар хаңыылара,
Кыргыс толоонун устун кыладьыйбыта,
Сэрии төлөнүн быыңынан дуораңыйбыта.»

2. «Будул5ан уот сэрии

Бу улуу алдьархай,

Барыбыт сүрэхпит

Баас ылан хаалбыта.

Сэрии диэн - өлөрсүү

Сэрии диэн - өһөрсүү.

Сэриини суох гынын !

Сир Ийэ үрдүгэр !»

3. «Аны үгүс үйэлэргэ

Сэрии диэн суох буоллун !

Иллээх-эйэлээх олохпут

Өрөгөйбүтүн үрдэттин !

Ийэ дойдубутугар, дьоммутугар

Дьол-соргу тосхойдун !»